

ES FA SOCIALISME CAMINANT

JOSÉ IGNACIO GONZÁLEZ FAUS

Barcelona, Catalunya

No tenim un model fix i tancat de socialisme, patentat per un inventor i imposat de dalt a baix per uns "sacerdots" d'allò social. Això degenera en dictadures que imposen camises de força. El socialisme s'ha de construir entre tots. Demana una conversió ètica que ens faci, abans que res, capaços de somiar: somiar socialismes, parodiant Machado que somiava camins. I caminar junts en aquest somni. Les estructures convertides ajuden les persones a ser millors si aquestes, alhora, s'han convertit per crear aquestes estructures noves i, després, per no abusar-ne tal com va passar en aquells models que vam conèixer de "socialisme real" (jo millor en diria irreal).

A més d'ètic, el nou socialisme haurà de ser un socialisme "dialèctic" (parodiant el que deia Marx del materialisme): que tingui en compte la doble polaritat d'allò real, i procuri no deixar de banda cap dels dos pols, sota pena d'estimar-se per la dreta autoritària o l'esquerra irresponsable.

Aquests dos principis suggereixen aquestes dues indicacions:

1.- El socialisme de futur tindrà molt a veure amb la **moral de la propietat** i en recuperarà la seva primitiva visió cristiana.

En el Centre "Cristianisme i Justícia" de Barcelona, estem preparant uns Quaderns que mostren fins a quin punt l'actual moral de la propietat en les nostres democràcies és profundament anticristiana, i brota de Locke i Hobbes més que dels evangelis o dels pares de la Modernitat. Sorpren que el magisteri eclesiàstic no se n'hagi ni assabentat: ja no tan sols els Pares de l'Església, sinó el mateix Sant Tomàs era enormement radical en el principi que tot el que li sobra a algú deixa de ser seu. Per raons d'estímul (i paradoxalment per a la visió d'avui) Sant Tomàs era més condescendent amb la propietat dels mitjans de producció. Però cal tenir en compte que aquests, en la seva època, es reduïen a la terra. I la propietat de la terra és molt diferent de les propietats financeres (o fins i tot industrials), que són molt més anònimes. Probablement va ser la manca de capacitat de l'Església des del segon mil·lenni, per adonar-se que els temps canvien, limitant-se a repetir fórmules intocables del passat, la que va fer perdre autoritat a la moral cristiana sobre la propietat, obrint

pas a les teories de Locke i els seus congèneres.

En una societat de propietat limitada, no hi haurà només "salari mínim" sinó i sobretot salaris màxims. Amb impostos progressius, amb expropiacions o com sigui, s'evitarà allò que acaba de denunciar P. Kugman, nord-americà i Nobel d'economia: fa uns trenta anys les diferències de sou entre els treballadors d'una fàbrica i el director eren d'un a deu. Ara són d'un a quaranta.

2.- El socialisme del futur reclamarà una **economia planificada**. Però no pas centralment planificada (perquè això equival a planificar des de la Lluna, sense mirar la Terra), sinó amb una planificació "autònoma". Que s'haurà de coordinar des d'algun "centre", sens dubte; però coordinar no és pas el mateix que imposar.

Parlar de planificació econòmica significa no deixar que les forces campin a l'atzar del disseny o de la improvisació, prohibint als poders públics d'intervenir en l'economia, però reclamant després la seva intervenció (i culpant-los) quan l'espontaneïtat del mercat genera algun desastre: ja sigui ecològic, o d'allò que s'anomena "bombolles econòmiques", o desatenció a necessitats la satisfacció de les quals és menys rendible (en què l'exemple típic són les empreses farmacèutiques, que prioritzen les manies dels rics davant les necessitats sanitàries més elementals dels que tenen menys), o bé, finalment, per arreglar les violències que sol deslliurar la injustícia de l'espontaneïtat quan al final la gent se n'afarta...

Curiosament, Joan Pau II va parlar en la *Laborem Exercens* (14) d'aquesta forma de planificació. Després de declarar que estatitzar la propietat dels mitjans de producció en un sistema col·lectivista, no equival a socialitzar, parla que "tota persona, basant-se en el seu propi treball, tingui ple títol de considerar-se 'copropietari' d'aquesta mena de gran taller del treball en el qual es compromet amb tots". I proposa no només "associar el treball a la propietat del capital", sinó a més "donar vida a una rica gamma de cossos intermitjos amb finalitats econòmiques... que gaudeixin d'autonomia efectiva respecte dels poders públics, que persegueixin els seus objectius específics... i que ofereixin forma i naturalesa de comunitats vives".

3.- El socialisme del futur tindrà un **mercado sense màrqueting**, o que aquest sigui mínim. Com ja havia

escrit amb anterioritat, el màrqueting és la mort del mercat. Perquè substitueix aquella trobada personal en la qual es dialoga i resulta el millor per ambdues parts (com va descriure extasiat Adam Smith), per una manipulació anònima que, amb l'excusa d'informar, enganya i sedueix, afalagant gairebé sempre els instints més barroers de superioritat o sensualitat fàcil. Si els nous productes requereixen d'alguna informació ja se n'encarregaran els poders públics, encara que s'hagi d'imaginar de quina manera.

4.- El socialisme del futur tindrà unes **dosís mínimes de competitivitat** i unes **dosís màximes de col·laboració**. La competitivitat moderada és molt bona perquè estimula: és com la sal que condimenta un bon aliment. Però el capitalisme actual ha substituït la col·laboració per només la competitivitat: és gairebé com si només mengéssim sal. Això ha convertit l'economia en una àcida guerra de tots contra tots.

5.- El socialisme del futur **no ho esperarà tot només del creixement**. Estem farts de sentir que, per acabar amb la pobresa, s'ha de crear riquesa. Això és fals per dues raons: en aquest moment, hi ha prou riquesa al món per pal·liar les necessitats bàsiques de tothom. I a més: el nostre sistema econòmic només sap crear riquesa a condició de repartir-la malament. Per això passa que els multimilionaris creixen poc en nombre però molt en quantitat de milions; mentre que els pobres creixen molt en nombre però molt poc en alleujament de la pobresa.

A més, el creixement a seques ha posat tot el desenvolupament humà només en la vessant quantitativa. El creixement global en humanitat es va veient impossibilitat per la nostra forma de creixement només en quantitat de diners. Els rics també ploreu, deia una espantosa telenovel·la llatinoamericana. Però el curiós és que la gran veritat d'aquest títol s'emprava per tal d'evitar que els pobres es volguessin "enriquir", i deixessin d'envejar els rics. No s'usava pas pel que en lògica es seguiria del títol: anem a mirar que els rics no plorin i, per això, els alliberarem una mica dels lligams de la seva riquesa...

Es pot seguir somiant però potser no fa falta fer-ho més. Allò decisiu és que això només serà possible si ho volem tots o la gran majoria de nosaltres. La imposició per la força es converteix a llarga en un sostre de vidre que debilita la pròpia postura, per això s'ha de reduir als mínims. Avui es va veient cada vegada més que capitalisme i democràcia són incompatibles, i que els únics drets vigents no són pas els Drets Humans sinó els

drets del diner. El socialisme del futur hauria de mostrar que socialisme i democràcia tenen moltes més afinitats.

Per això, parlant ara a creients, s'hauria de començar a pensar més en una democràcia d'arrel bíblica. No pas la democràcia grega de la qual tant presumeix Occident i que era democràcia només per a ben pocs i necessitava l'esclavitud per funcionar (i dit sincerament: Hem progressat gaire respecte d'això en la democràcia actual?). No aquesta, sinó la configuració del poble que descriu, per exemple, el llibre dels Jutges, després de l'establiment a la terra: una societat on pràcticament no mana ningú perquè mana Déu. I el mandat únic de Déu és que tot es faci entre tots. Això sí que constituiria un "destí manifest": ja que aquesta expressió tan sols significaria una obligació d'exemplaritat, i no pas una excusa per conquerir els altres...

Però això és molt difícil. M. Roshwald escriu que, tot i que el refrany popular diu allò que "l'home proposa i Déu disposa", a la Bíblia és al revés: *Déu proposa i l'home disposa*. Fins aquest punt respecta Déu la nostra llibertat. I el resultat és que aquell mateix poble que havia intuït aquesta forma modèlica d'organització, va acabar preferint la monarquia (malgrat els avisos de Déu), per "ser més grans", per enveja dels imperis circumdants. I a curt termini va semblar que tenien raó: Israel va conquerir un esplendor mai vist. Però a llarg termini havia signat la seva pròpia sentència de mort: va passar de l'esplendor davídic al desastre, no només militar sinó intern, amb la divisió del poble i la galeria interminable de monarques corruptes i cruels. Déu havia tingut raó. I aquest avís no ens convindria pas oblidar-lo a l'hora de somiar socialismes.

Finalment, per evitar el voluntarismes calvinistes o marxistes, s'hauria de procurar construir el socialisme cantant o ballant: la dansa és una expressió enormement comunitària, és alegre i val per ella mateixa. Un popular autor espanyol canta que "ballar és somiar amb els peus". Tant de bo aconseguim que la construcció del socialisme es faci somiant amb les mans i amb els cors. Segur que aleshores duraria més.